

TEVHİD VE DÜŞÜNCE OKULU

*Bilgi, birikim ve tecrübeleri açığa çıkaracak
çalışmaların her zamankiden daha önemli
olduğunu düşünüyoruz...*

**BURSA
2018**

3. HAFTA

KONU : Mekkî Dönem ve Tevhîdî Mücadele

KONUŞMACI : Cenk AĞ

Hz. Peygamber'in amacı; toplumda ikilik çıkarmak değil, inananları zalim kişilerin sultanından kurtarıp Allah'ın hakimiyeti altında birleştirmektir. Çünkü O'nun getirdiği hükümler, toplumda yerleşmiş ananeler değil akıl ve vahiy esasına dayanan prensiplerdir.

HZ. PEYGAMBER'İN MEKKE DÖNEMİ FAALİYETLERİ¹

(Mehmet Ali KAPAR²)

Peygamberliğin Gelişi ve Davet

İslâm öncesi dönemde, risâlet sonrası getirdiği prensiplere aykırı davranışı olmayan Hz. Peygamber, Alâk sûresinin ilk beş âyetinin inmesiyle kendisine risâlet görevi verildi. Üç yıllık gizli davet döneminde eşi Hz. Hatice ve çocukları başta olmak üzere ailenin birer ferdi sayılan Hz. Ali ve Zeyd b. Hârise'de İslâmiyet'i kabul etti. Ayrıca Hz. Ebû Bekir gibi yakın çevresinden O'nu tanıyan, sır saklamasını bilen ve Cahiliye dönemindeki kötülüklerden ve bid'atlardan uzak duran dostları Hz. Peygamber'e tabi oldular.

Hicretin 4. yılında; “*Ey Muhammed! Şimdi sen sana emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allah'a ortak koşanlara aldırış etme.*”³ âyeti ile “*Önce en yakın akrabalarını uyar*”⁴ âyetlerinin inzal buyurulmasıyla gizli davet dönemi sona ermiş; Safâ tepesinde; “*Ey Ka'b b. Lüeyoğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarın, Ey Hâşimoğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarın. Ey Abdüşems oğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarın.*” diye hitap etti ve devamla; “*Size şu dağın aşağısından birtakım süvarilerin gelmekte olduğunu haber vermiş olsam beni tasdik eder misiniz?* diye sorunca cevaben; “*Biz senin hiç yalan söylediğini görmedik*” dediler.

Hız. Peygamber, tebliğ görevine başladığı günden itibaren kadın-erkek, genç-ihtiyar, zengin-fakir, hür-köle, büyük-küçük ayırımı yapmadan müşrik, münafık, Ehl-i Kitâb, ins ve cin herkesi İslâm'a davet etti. Bu davet görevi Rasûlallah Medine'ye hicret edinceye kadar devam etti. Bu davete zaman zaman kabilesinden ve ailesinden destek bulurken aleni davetten sonra ise, çoğu kez muhalefetle karşılaştı. Köle ve cariyelerden

¹ Vahyin Nüzûlünün 1400. Yılında Hz. Muhammed -Milletlerarası İlmî Toplantı-, 15-17 Ekim 2010.

² Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

³ Hicr Sûresi, 15:94.

⁴ Şuara Sûresi, 26: 214.

oluşan zayıf Müslümanlar başta olmak üzere güçlerinin yettiği bütün Müslümanlara ezâ ve cefâ yapmaktan geri durmadılar.

Müşriklerin Hz. Peygamber'e ve Müslümanlara bu baskılar devam ederken Rasûlallah'ın izin vermesiyle 5. ve 6. nübüvvet yılında Müslümanlar Habeşistan'a iki kez hicret etmek zorunda kaldılar. Kureyşlilerin Habeşistan'a giden Müslümanları geri getirme teşebbüsleri netice vermeyince bu defa 3 yıl devam eden ekonomik ambargo uyguladılar. Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslümanlığı ile güç kazanan İslâmiyet'in yaygınlaşmasına, büyük ümit besledikleri boykot olayı da engel olamadı. Hz. Hatice ve Ebû Tâlib'in vefatı Rasûlallah'ı derinden üzmüş olmasına rağmen insanları davet için arayış içinde olan Hz. Peygamber, Tâif'e giderek Sakîf Kabilesi'ni İslâm'a davet etti. Ancak kabileyi yöneten üç kardeş liderin inatçı tavırları, Hz. Peygamber'in orada çok zor anlar yaşamasına sebep oldu. Âdeta davet için yer- yüzünde yolların kapandığı bir esnada Cenâb-ı Hak O'nu Mi'râc ile ödül- lendirdi. Bunu takip eden yıllarda çevre kabilelerden gelenler arasında yer alan Medineli Evs ve Hazrec kabilesiyle yapılan görüşmeler esnasında; "Allah'a şirk koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocukları öldürmemek, iftira etmemek, hiçbir hayırlı işte Rasûlallah'a muhalefet etmemek" gibi çok önemli şartların konuşulup kabul edildiği Akabe biatları sonucunda Medine'ye hicretin yolu açılmış oldu. Önce ashabın daha sonra da öldürme ye muvaffak olamadıkları Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretiyle 13 yıldır devam eden Mekke dönemi yerini Medine dönemine bıraktı.⁵

Ehl-i Kitab ile İlişkiler

Hz. Peygamber'in Mekke döneminde müşriklerin yanı sıra Ehl-i Kitab olarak değerlendirilen Hıristiyan ve Yahûdilerle de ilişkileri olmuştur. Nitekim Mekke'de inzal buyurulan Meryem, Enbiya, Zuhruf ve Kasas gibi sûrelerde Hz. İsâ, Hz. Meryem ve Hz. İsâ'nın getirdiği prensipler hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca Hz. Peygamber'in vahyin ilk günlerinde hanif olarak bilinen ancak Hıristiyan olduğu da söylenen veya Hıristiyan

⁵ Bkz. Fayda, Mustafa, Muhammed (Hayatı), *DİA*, XXX/410-415, İst. 2000; Bozkurt, Nebi, Küçükaşçı, Mustafa, Mekke, *DİA*, XXVIII/557, Ank. 2003.

kültürüne vakıf olan Varaka b. Nevfel ile görüşmesi, Habeşistan'dan gelerek Hz. Peygamber'in huzurunda Müslüman olan Hıristiyan heyetin durumu Mekke dönemindeki Hz. Peygamber'in Hıristiyanlarla münasebetlerini ortaya koymaktadır. Ayrıca Müslümanların iki kez Habeşistan'a hicret etmeleri, Rasûlallah'ın Medine'ye hicretinin yedinci yılına kadar orada ikamet etmeleri bu ilişkinin önemini vurgulamaktadır. Bi'setin altıncı yılında Bizanslıların Sâsânîlere yenilmeleri üzerine Mekkeli müşriklerin Müslümanları Ehl-i Kitap olarak küçümseyerek; "Sâsânîlerin Ehl-i Kitap olan Rumları yendiği gibi biz de sizleri yeneceğiz" diyorlardı. Ancak Cenâb-ı Hak Rûm sûresini inzal buyurarak kısa zaman sonra Bizanslıların galibiyetini müjdelemiştir.⁶

Yine Hz. Peygamber'in Tâif dönüşünde Müslüman olan, Utbe ve Şeybe'nin köleleri Addâs da Hıristiyan idi.

Hz. Peygamber'in Mekke döneminde Yahûdilerle doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır. Ancak Hz. Peygamber'in kavminden görmüş olduğu çeşitli eziyetler karşısında Kur'ân-ı Kerim teselli olarak eski Peygamberlerin hayatlarından bahsetmiş, bu arada İsrâil oğullarıyla kavimleri arasında meydana gelen olaylar üzerinde durulmuştur.⁷ Mekke'de davetin ilerleyen yıllarında Mekke müşrikleri, eğitim ve öğretim yönüyle daha bilgili Kabul ettikleri Medineli yahudilere Hz. Peygamber ve getirdikleriyle ilgili olarak; "Siz Ehl-i Kitapsınız. Sizin de Nebî ve Peygamberiniz vardır. Kendisine Allah'ın peygamberi diyerek çıkan bu zât neyin nesidir? Siz bu hususta geniş bilgilere sahipsiniz.

Aramızdan doğan peygamber hakkında ne diyorsunuz? Söyledikleri doğru mudur? Kendisi gerçekten Allah'ın peygamberi midir?⁸ gibi sorular yöneltilmişler ve aldıkları cevaplar doğrultusunda Hz. Peygamber'e karşı olumsuz tavırlar sergilemişlerdir.

Davete Direniş ve Sebepleri

⁶ Rûm, 30/1-5; Özkuyumcu Nâdir, *Asr-ı Saadette Hıristiyanlarla İlişkiler, Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslâm*, II/151-159, İst. Tarihsiz.

⁷ Özkuyumcu Nâdir, *Asr-ı Saadette Yahudilerle İlişkiler, Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslâm*, II/1188, İst. Tarihsiz.

⁸ Atçeken, İ. Hakkı, *Hz. Peygamber'in Yahudilerle Mücadelesi*, s. 75, İst. 1996.

Mekke müşrikleri diğer işbirlikçileriyle birlikte, Hz. Peygamber'e ve Müslümanlara davet hayatı boyunca karşı çıktılar. Davetini engellemek için onunla tartışarak ve alay ederek, tehdit edip ezâ ve cefâ yaparak tepkilerini ortaya koydular. Hz. Peygamber'i anlayamadılar ve davasından vazgeçirmek için para, kadın ve makam teklifinde bulundular. Rasûlallah'a ve Kur'ân'a saldırdılar. Hz. Peygamber'e mecnun, kâhin gibi sıfatlar taktılar, Kur'ân'a büyü ve eskilerin masalı demekten çekinmediler.

Mekke müşriklerinin Hz. Peygamber ve Müslümanlara karşı çıkıp davet hayatına engel olmalarının genel olarak sebeplerini şöyle sıralayabiliriz; putperest olan inanışlarına aşırı düşkünlükleri, Kâ'be'ye verdikleri önem, Hâşimoğullarına karşı rekabet duyguları, liderlik düşünceleri ve liderlerde aradıkları özellikler, ekonomik ve ticari kaygılar, putperestliğin ortadan kalkması hâlinde Arap kabileleri arasında itibarlarının kaybolacağı düşüncesi, Kur'ân-ı Kerim'in putperestliği yermesi ve Kureyş büyüklerinin ahlâkî seviyelerini ve yaptıkları zulmü ortaya koyması, üstün davranışlar olarak kabul edilen müşriklerin örf ve âdetlerinin değersizliğini ortaya koyması.⁹

Ayrıca bütün engellemelere rağmen Müslümanların sayısındaki artış ve Hz. Peygamber'in Mekke toplumundaki risâlet öncesi dönemden itibaren devam eden yeri, itibarı ve O'na duyulan güven, Mekke yönetiminin ve liderlerinin yıpranacağı endişesi, Arap toplumundaki içki, kumar, zina, yalan, asabiyet, kibir, haksız kazanç gibi zihniyet ve davranışları eleştirmesi, adalet, eşitlik ve hürriyet kavramlarını topluma yerleştirmesi Arapların Hz. Peygamber'e karşı gelmelerine sebep olmuştur.

Sonuç olarak diyebiliriz ki: Hz. Muhammed (s.a.v.), kabilesi tarafından hayatının bütün yönleri bilinen bir peygamberdi.

Hz. Peygamber, başta kabilesi Kureyş olmak üzere çeşitli sebeplerle Mekke'ye gelen diğer kabile ve topluluklara İslâm'ı anlatma imkânı

⁹ Alâk 96/9-19; Kalem 68/10-16.

bulmuştur. Rasûlallah'ın davet konusundaki bu gayret ve faaliyeti sonucu diğer kabileler de İslâm dininden haberdar olmuşlardır.

Mekke'de her geçen gün kadınıyla ve erkeğiyle İslâm'a girenlerin sayısında artış ve bu artışa bağlı olarak Mekke'deki zulme dayalı otoritenin bir gün çökeceği endişesi müşriklerin İslâm'a ve Müslümanlara yaptıkları baskı ve zulmün dozunu arttırmalarına sebep oluyordu.

Hz. Peygamber'in Müslümanların Habeşistan'a hicret etmelerine izin vermesi, davet için daha emin bir yer aramak maksadıyla Tâif'e gidişi ve Akabe biatları sonucu Medine'ye hicret emri vermesi müşriklerin baskı ve zulümlerinin şiddetini ortaya koymaktadır.

Bu hicretler, can emniyeti adına ezâ ve cefâ'dan kaçış değil, dinin korunması ve yaşanması adına alınmış tedbirlerdir.

Hz. Peygamber'in amacı; toplumda ikilik çıkarmak değil, inananları zalim kişilerin sultasından kurtarıp Allah'ın hakimiyeti altında birleştirmektir. Çünkü O'nun getirdiği hükümler, toplumda yerleşmiş ananeler değil akıl ve vahiy esasına dayanan prensiplerdir.

Mekke toplumunda Müslümanlar arasında fakir ve yoksullar olduğu gibi zenginlerin olduğu da bir gerçektir. Zenginler mallarını infak ederek Müslümanların ekonomik açıdan kalkınmalarını sağlamışlardır.

Toplumda ferdi olarak veya kabilesinden dolayı güçlü Müslümanların varlığı da görülmektedir. Ancak ister fakir, ister zengin, ister güçlü ister zayıf olsun bütün Müslümanlar canlarını dişlerine takarak Hz. Peygamber'e karşı fedakârlıktan çekinmemişlerdir.

Mekke toplumunda kardeşi Müslüman, anne-babası kâfir, yine kendisi Müslüman çocukları kâfir olanlar olduğu gibi akrabalarından destek veya zulüm gören Müslümanların sayısının da az olmadığı görülmektedir.

Mekke döneminde genel olarak inzal buyurulan âyetlere baktığımız zaman nübüvvetin önemine vurgu yapıp tevhid ve inancı pekiştirici hükümler bildirilerek Allah'a şirk koştuktan sakındırılmıştır. Ahiret,

Nübüvvet, cennet ve cehennem inancı ile insanların Allah'a karşı hesap verecekleri gündeme getirilmiştir. Toplum düzenini ön plana çıkaran ahlâkî değerlere vurgu yapılmış, kız çocuklarını öldürmek, insan canına kıymak, baskı, zulüm, itham, cimrilik, yalan, kibir ve israf yasaklanırken, ana-babaya ve akrabaya iyilik, yetimin malını gözetmek, ahde vefa, ölçüye tartıya dikkat etmek, emanete riâyet, iffet, infak ve şûra, necasetten sakınmak, beden ve nefislerin tezkiyesi, abdest, gusül, ve namaz emredilerek ibadet hayatı tanzim edilmiştir. Ayrıca yukarıda zikredilen içki, kumar, zina, yalan, asabiyet, haksız kazanç gibi zihniyet ve davranışlar eleştirilmiş, adalet, eşitlik ve hürriyet gibi kavramlar ve uygulamaları topluma yerleştirilmiştir.

Mekke döneminde, Medine toplumunun alt yapısı oluşturulmuş, Hz. Peygamber'e itaat ve dinî emirlere sadakatin en güzel örnekleri verilmiştir. Mekke Dönemi, Hz. Peygamber'in vahiyle, insanlığın Kur'ân ve Peygamberle bulunduğu dönemdir.

Kaynaklar:

Atçeken, İ. Hakkı, Hz. Peygamber'in Yahûdîlerle Münasebetleri, s.75, İst.1996.

Belâzürî, Ahmed b. Yahyâ, Ensâbü'l-Eşrâf, Thk: M. Hamidullah, Mısır,1959.

Bozkurt, Nebi, Küçükaşcı, Mustafa, Mekke, DİA, XXVIII/557, Ank. 2003.

Fayda, Mustafa, Muhammed (Hayatı), DİA, XXX/410-415, İst.2000.

Hasan İbrahim Hasan, Târîhu'l-İslâm, Kahire,1964.

İbn Habîb, Ebû Ca'fer Habîb el-Bağdâdî, Kitâbü'l- Muhabber, Beyrût,1941.

İbn Hişâm, Abdülmelik, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Thk: Mustafa es-Sekkâ vd. Mısır, 1936.

İbn İshâk, Muhammed b. İshâk, Sîratü İbni İshâk, Konya, 1981.

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şemsüddîn, Ebû Abdillâh Muhammed b. Bekr, Zâdü'l-Meâd fî Hedyi Hayri'l-İbâd, Mısır, 1970.

İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ İsmâîl, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Thk: Mustafâ Abdü'l-Vâhid, Beyrût, 1976.

İbn Sa'd, Muhammed, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, Beyrût, 1968.

İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec, Abdurrahman, el-Vefâ bi Ahvâli'l-Mustafâ, Thk:Mustafa Abdülvâhid, Mısır, 1966.

İbnü'l-Esîr, İzzüddin Ebü'l-Hasan, Ali b. Ebi'l-Kerem, el-Kâmil fî't-Târîh, 1385/1965.

İmâdüddin Halîl, Dirâse fi's-Sîra, Beyrût,1977.

Kapar, M. Ali, Hz. Muhammed'in Müşriklerle Münasebetleri, İst. 1993.

Muhammed Hamidullah, İslâm Peygamberi, Çev: M. Said Mutlu, Doç.Dr. Salih Tuğ, İst. 1960.

Önkal, Ahmet, Rasûlallah'ın İslâm'a Da'vet Metodu, Konya, 1981.

Özkuyumcu Nâdir, Asr-ı Saadette Hıristiyanlarla İlişkiler, Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslâm, II/151-159, İst. Tarihsiz.

Sarıçam, İbrahim, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 89-93, Ankara 2001.

Süheylî, Ebü'l-Kâsım, Aabrurrahman b. Abdillah, er-Ravdu'l-Unûf, Mısır, 1971-1973.

Taberî, Tarih, Ebû Ca'fer, Muhammed b. Cerîr, Râîhu'r-Rusûl ve'l-Mülûk, Thk: Muhammed Ebü'l-Fadl İbrâhim, Mısır, 1968-69.

NOTLARIM

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.

Tevhidin ve tevhidi silsilenin köklerinden
hareketle içinde bulunduğu günü yorumlayabilen

Sorumlu,
Güzel ahlaklı,
Uyanıktan yana,
Fedakar,
Kuşatıcı,

Özgüven sahibi bir "Okul" olma iddiasındadır
"TEVHİD VE DÜŞÜNCE"

www.tevhidvedusunceokulu.com

www.facebook.com/tevhidvedusunce/

twitter.com/tevhidvedusunce

[instagram.com/tevhidvedusunce/](https://www.instagram.com/tevhidvedusunce/)